

Mot en ny samfunnskontrakt?

Med finnmarksvri.

Edgar Henriksen
Seniorforsker

Innhold

- Hva mener vi med samfunnskontrakt
- Hva har betydning for sysselsetting
- Flere kontrakter?
 - Den norske modellen: Finansiering av velferdsstaten
 - Fiskerinæringa som distriktspolitisk virkemiddel
 - Leveringsplikt og aktivitetsplikt
 - Det materielle grunnlaget for samisk kultur

Samfunnskonrtakt, hva er det?

Summen av forventninger og krav, inkludert hvordan motstridende hensyn skal avveies. Foreligger bare unntaksvis som et formelt, nedskrevet og signert dokument. Den er en sosial institusjon bygd opp dels av formelle lover og regler, dels av kulturelle og normative elementer nedfelt i de dominerende organisasjonsformer, teknologier og praksiser i sektoren.

Samfunnskontrakten oppsummerer og fastlegger settet av gjensidige forventninger, bytteforhold og verdiavveininger som gjelder mellom sektoren og det samfunn den befinner seg i.

Henningssvær, tidlig 50-tall

11.11.2014

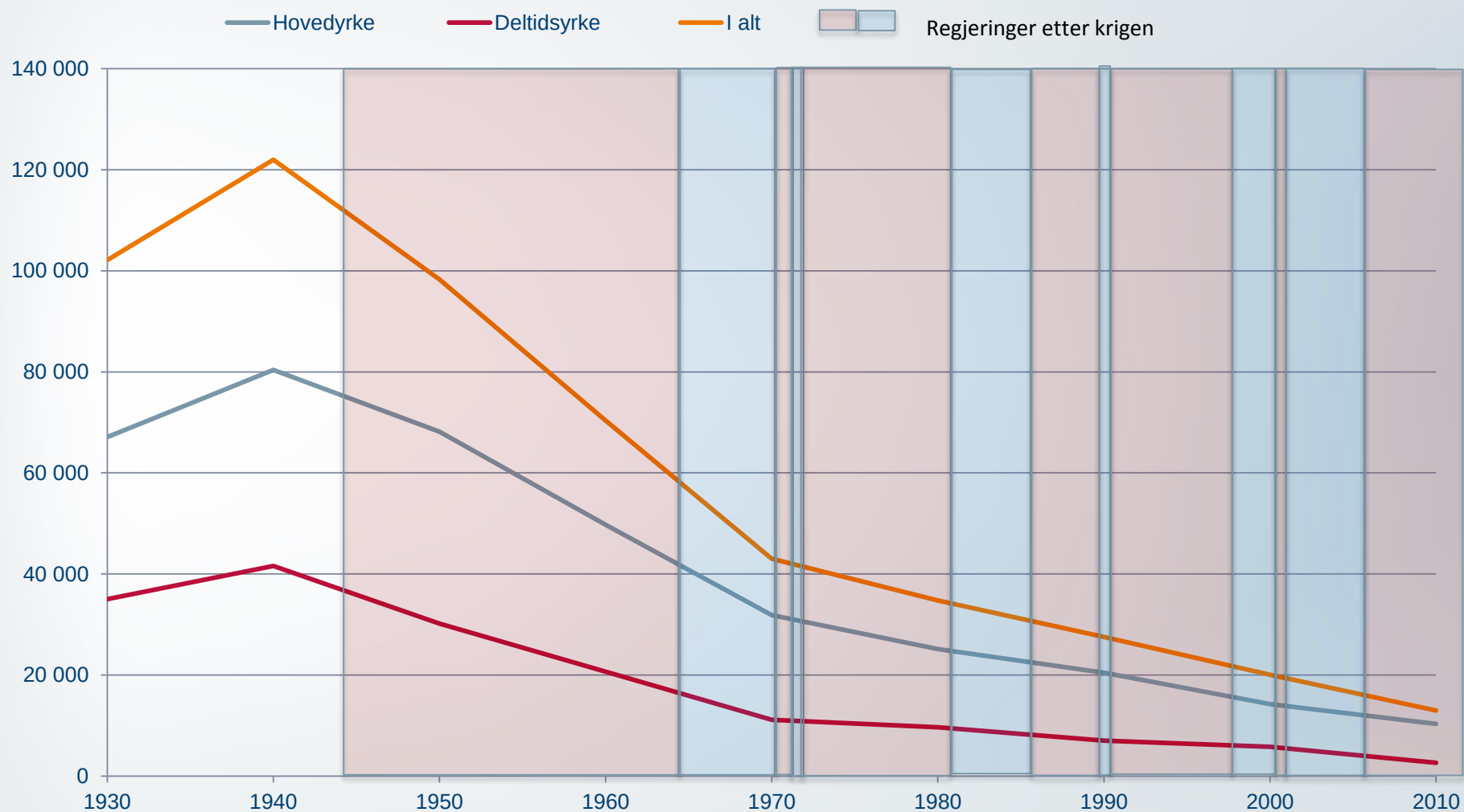
En ny samfunnskontrakt?

Henningssvær vinteren 2014

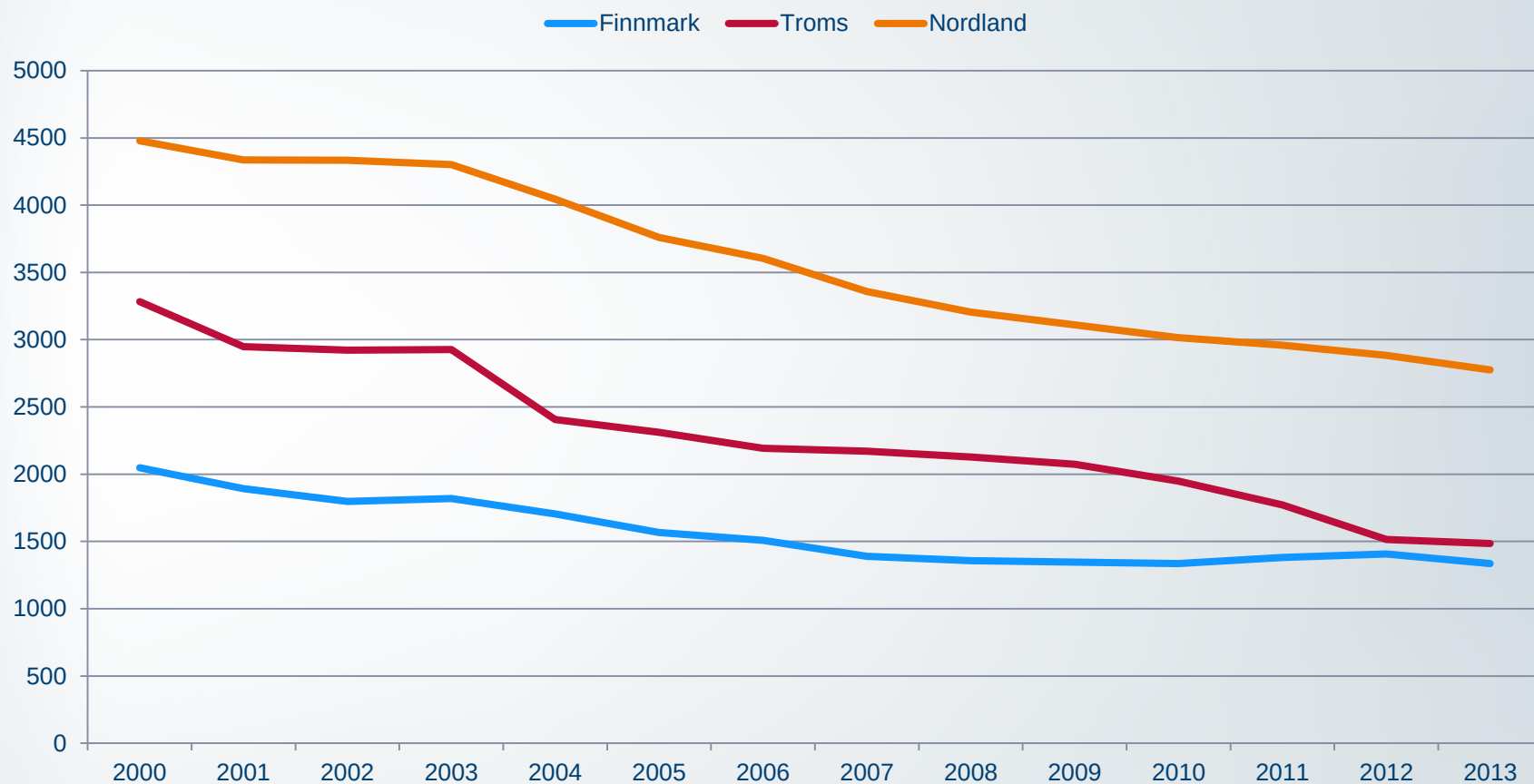

Foto: Vidar Lysvoll

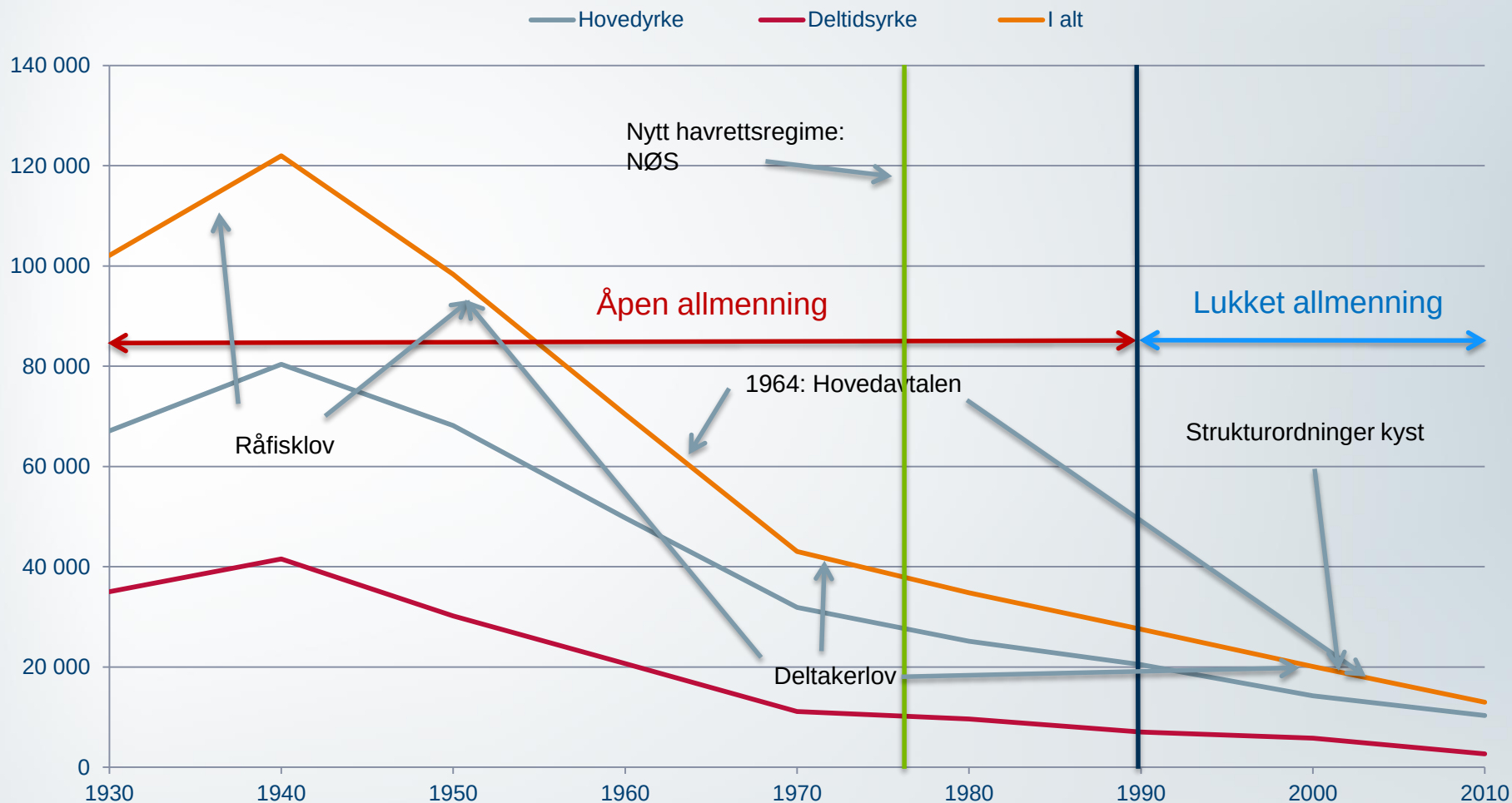
Antall fiskere og regjeringsfarger 1930 - 2010

Deltids- og heltidsfiskere

Antall fiskere og fiskeripolitikk 1930 - 2010

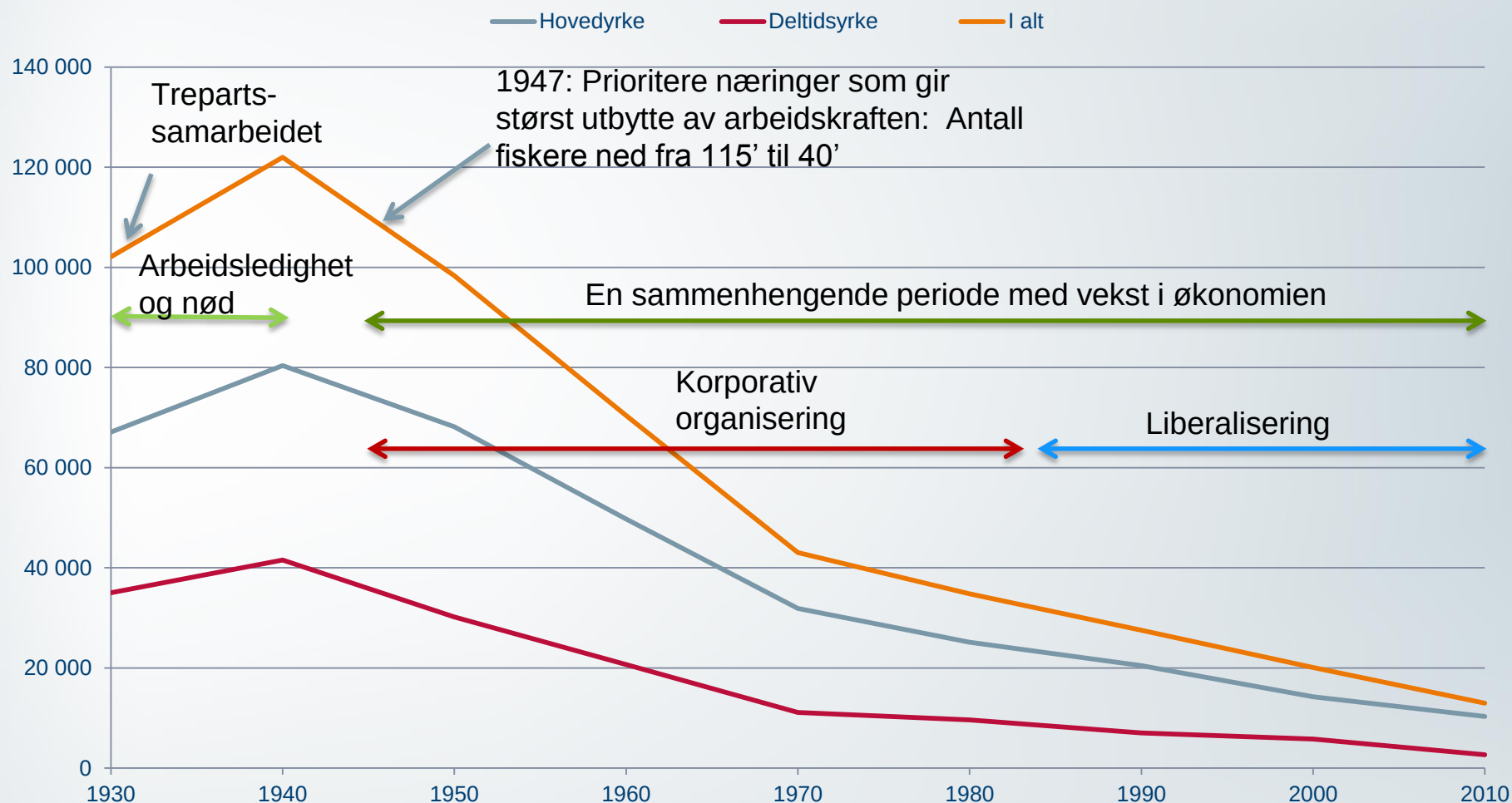

Den dominerende samfunnskontrakten

Den nordiske økonomiske modellen

- Trepartssamarbeid for å sikre at økt offentlig og privat velstand er finansiert av et stadig mer produktivt arbeidsliv.
 - Etablert på 30-tallet og har blitt lagt til grunn for den økonomiske politikken av vekslende regjeringer.
 - Produserer gode resultater og har stor legitimitet.
- Åpen for teknologiske og organisatoriske innovasjoner og internasjonal konkurranse
- Sentraliserte lønnsoppgjør der “frontfagene” får legge premissene
- Lønnskompresjon innenfor og mellom sektorer.
 - Ulønnsomme bedrifter eller bransjer kan ikke velte problemene over på arbeidsstokken.
 - Et «oljesmurt» kostnadsnivå øker presset på andre næringer
 - Skal tape i konkurransen og arbeid og kapital

Antall fiskere og arbeidsmarkedspolitik 1930 - 2010

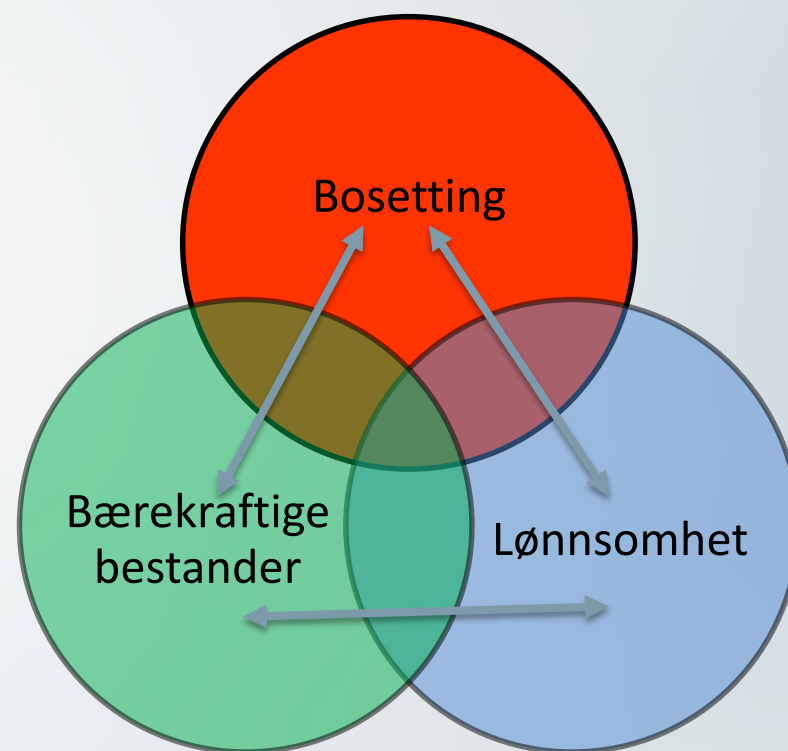

Arbeidskraftproduktivitet

- Regionalmeldingen
 - Opprettholde hovedtrekkene i bosetningsmønsteret
 - Det er virksomheter med høy verdiskapning per ansatt som det i framtida vil være lønnsomt å satse på
- Næringsmeldingen
 - Størst mulig samlet verdiskapning i norsk økonomi og arbeid til alle gjennom styrket produktivitetsvekst, konkurranseevne og lønnsomhet.
 - Norge skal ikke ha billig arbeidskraft, og det er derfor viktig med høy verdiskapning per arbeidstime.
 - Omstillingssolidaritet – offentlig sikkerhetsnett og virkemidler for å stimulere mobilitet
- Sjømatmeldingen
 - Produktiviteten i flåten økes for at næringen skal holde tritt med effektivitets- og velferdsutviklingen i samfunnet for øvrig.
 - Lokalisering i et høykostland stiller særlige krav til markedsorientering, teknologiutvikling og utnyttelse av naturlige fortrinn.

Hovedmål for fiskerinæringa

- Fiskeripolitikken er et kompromiss mellom ulike verdier
- På 1980-tallet raste den gamle samfunnskontrakten sammen
 - Den korporative modell falt på grunn av dobbelt press fra:
 - Ressursforvaltning
 - Markedsliberalisering
- På 1990-tallet ble et nytt kompromiss etablert:
 - Den bipolare næringsmodell

Den bipolare næringsmodell

«Lys i husan»

- Lovbeskyttet førstehåndsomsetning
 - Den fiskereide flåte
 - Kvotefordeling
 - Ressursrenten forblir i flåteleddet
-
- Står sterkt som politisk symbol – spesielt i Nord-Norge

Flåte

Foredling

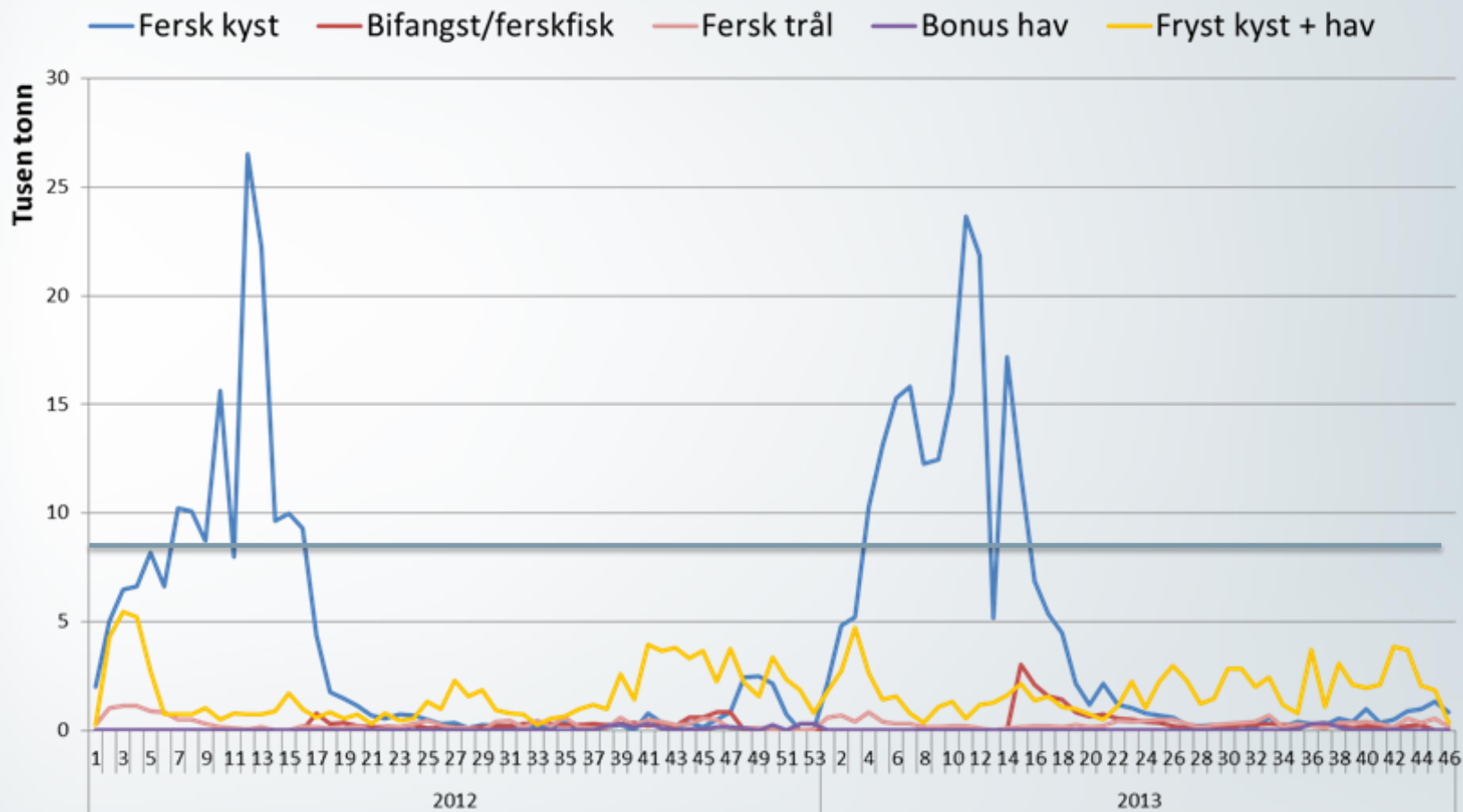

Eksport

Ordinære konkurransevilkår, med noen unntak:

- Permitteringsordningen
 - Regulert råstoffmarked
 - Begrenset handlingsrom for økonomisk organisering
-
- Får langt mindre goodwill i opinionen enn betydning for verdiskapning, bosetting og sysselsetting skulle tilsi.

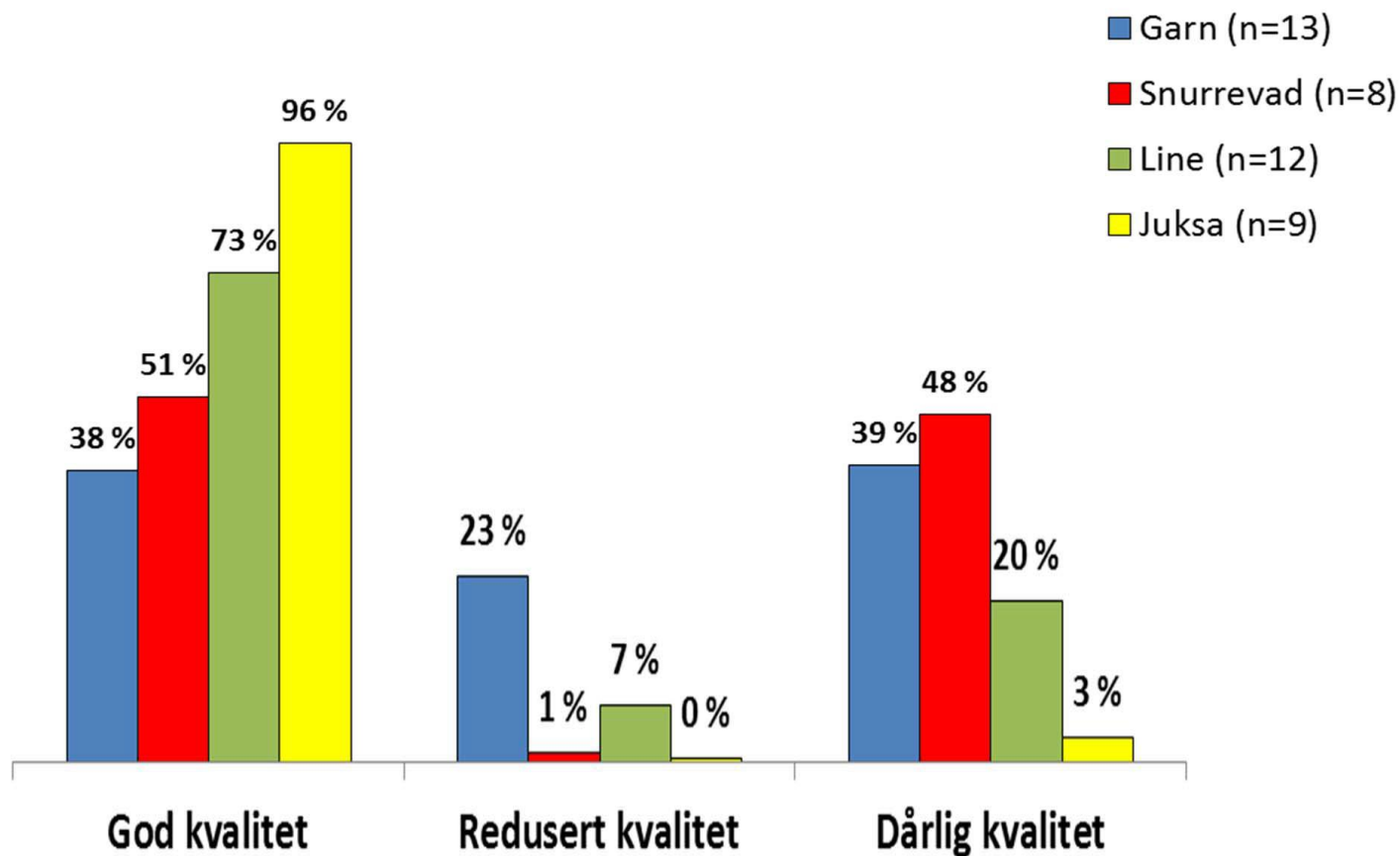
Sesongprofilen i torskefiske

Fangstskader torsk 2014 – fangstredskap

Kilde: Hvorfor er ikke alt prima vare?

Sjúrður Joensen, Leif Akse og Torbjørn Tobiassen, NOFIMA 2014

Filetindustri med trålere

- Et nordnorsk industrialiserings og moderniseringsprosjekt
- Trålere anskaffet med unntak fra deltakerloven når sesongsvingningene skapte problemer
- Problemer fra starten ble forsterket av globalisering, liberalisering, bortfall av subsidier og et høyt kostnadsnivå
- Gjentatte redningsaksjoner og fornyede krav til bedrifter med trålere har skapt sterke forventinger til at den gamle samfunnskontrakten skal levere som før på bosetting og sysselsetting.
 - Driftsopplegg ut på høring i 2012 og 2013
 - Helt særegent med politisk behandling av ting som styre og ledelse tar seg av i alle andre næringer
- En permanent kriseforståelse oppstår i spenning mellom de gamle forventningene og kravet om industrien skal være lønnsom og konkurransedyktig aktører i et globalt marked

Utenfor Stortinget, mars 2014

Hammerfest, oktober 2104

MØTTE PARTIFELLER: Nyvalgt Ap-leder Jonas Gahr Støre møtte et sekstitall partifeller og andre på Hammerfest Aps åpne møte onsdag kveld.
Foto: Svein G. Jørstad

Jonas Gahr Støre måtte svare frustrerte partifeller

Møtte partifeller i Finnmark. Da salen slapp til med spørsmål kom frustrasjonen fram.

SVEIN G. JØRSTAD

[E-post](#)

[Del](#) 132

[Tweet](#) 1

[G+1](#) 0

[Skriv ut](#)

[TIPS EN VENN](#)

Publisert 30.10.2014 kl 10:02 Oppdatert 30.10.2014 kl 12:45

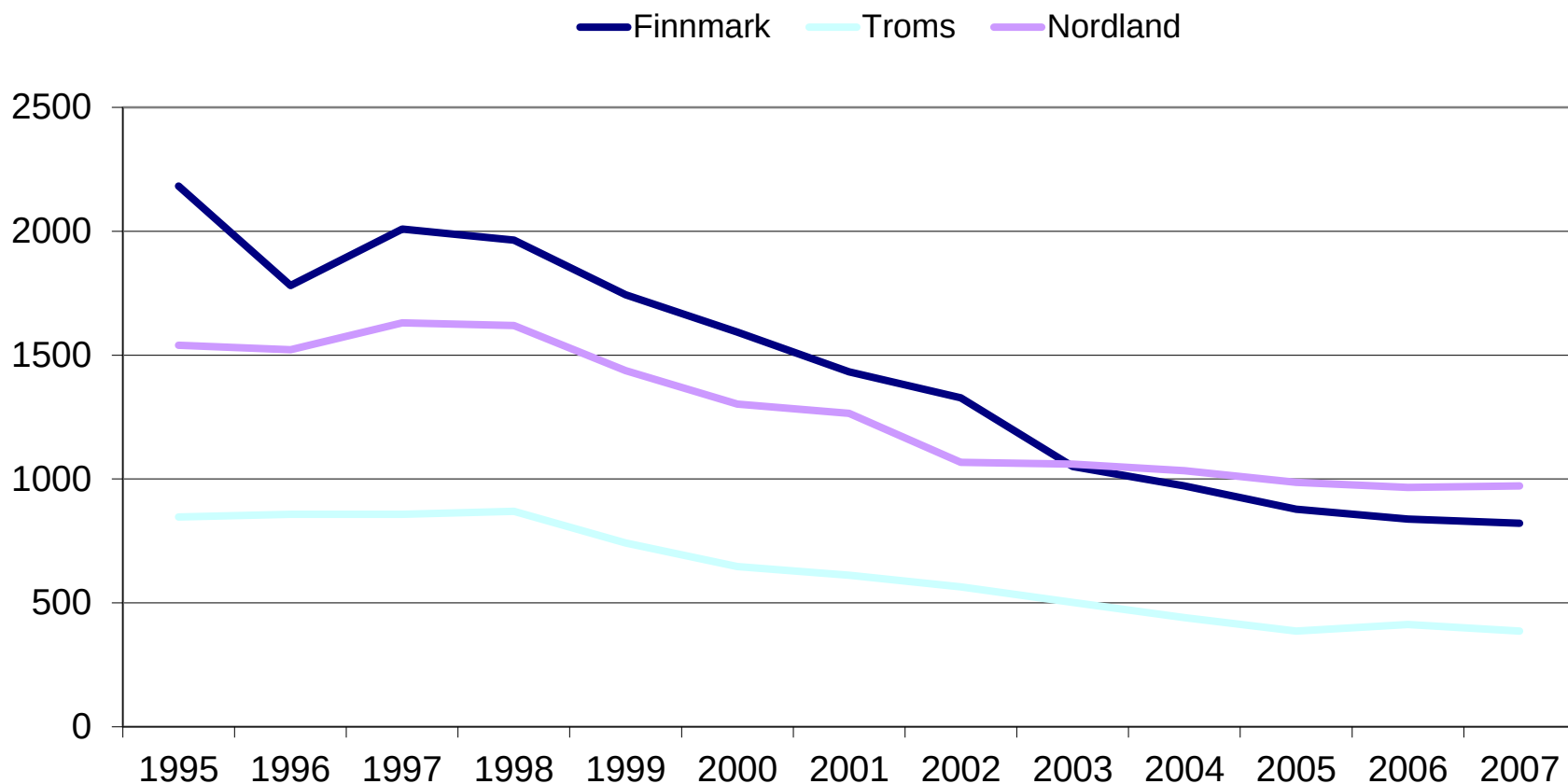
Frusterte finnmarkinger

Nyvalgt Ap-leder Jonas Gahr Støre møtte et sekstitall partifeller og andre på Hammerfest Aps åpne møte onsdag kveld. Da salen slapp til med spørsmål og kommentarer kom også fylkets egen frustrasjon fram. Flere av talerne var opptatt av at heller ikke Ap-regjeringen klarte å stramme inn forholdene når det gjaldt fiskerettigheter og plikter knyttet til disse.

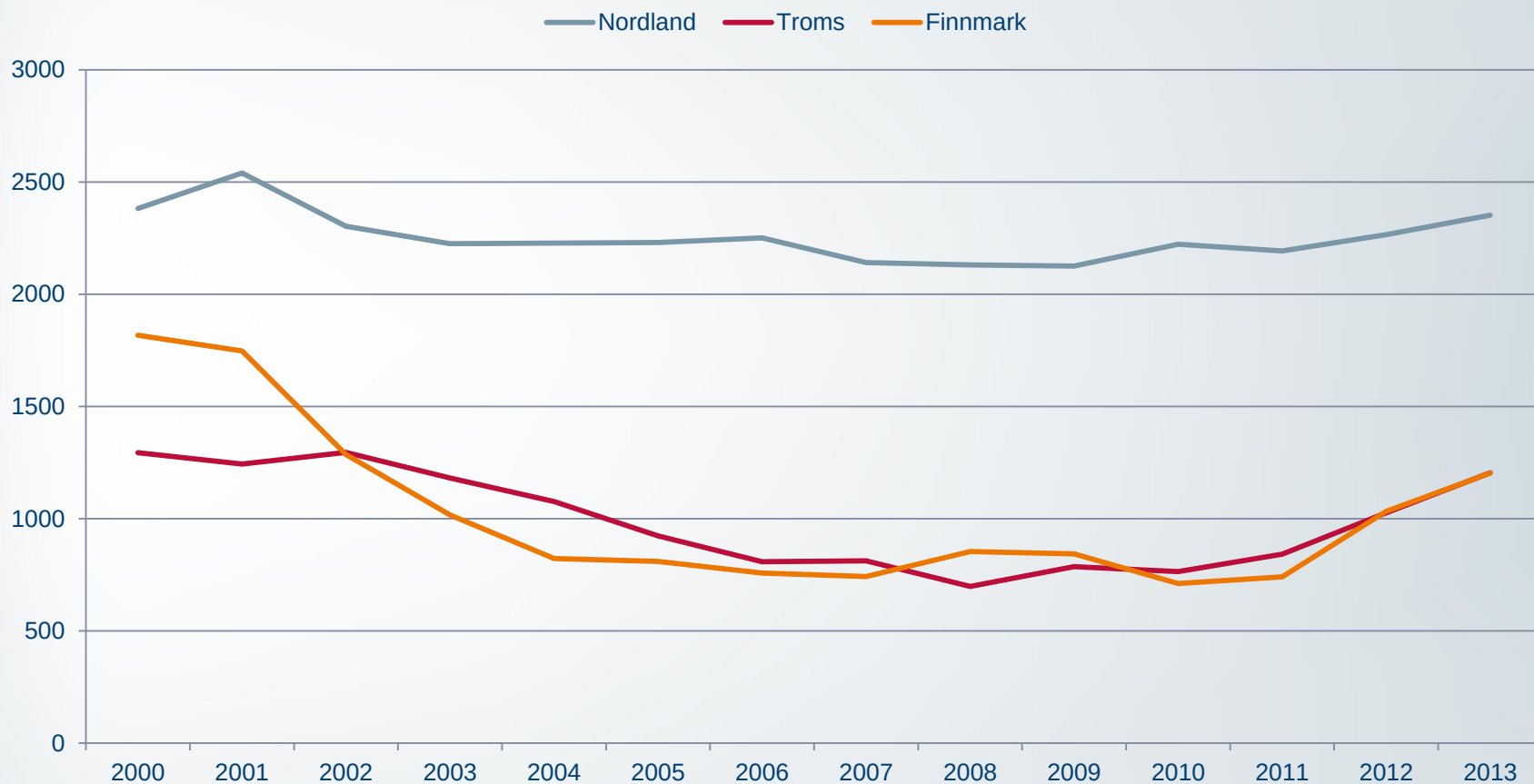
Færre hvitfiskbedrifter

	Finnmark	Troms	Nordland	Nord-Trøndelag	Øvrige Norge	Totalt
1995	44	41	129	3	147	364
1997	43	37	118	3	133	334
1999	41	34	116	4	128	323
2001	39	27	111	4	130	311
2003	35	26	98	3	118	280
2005	37	24	88	2	110	261
2007	37	24	85	2	98	246
2009	33	19	75	2	91	220
1995-2009	-11	-22	-54	-1	-56	-144
1995-2009	-25 %	-54 %	-42 %	-33 %	-38 %	-40 %

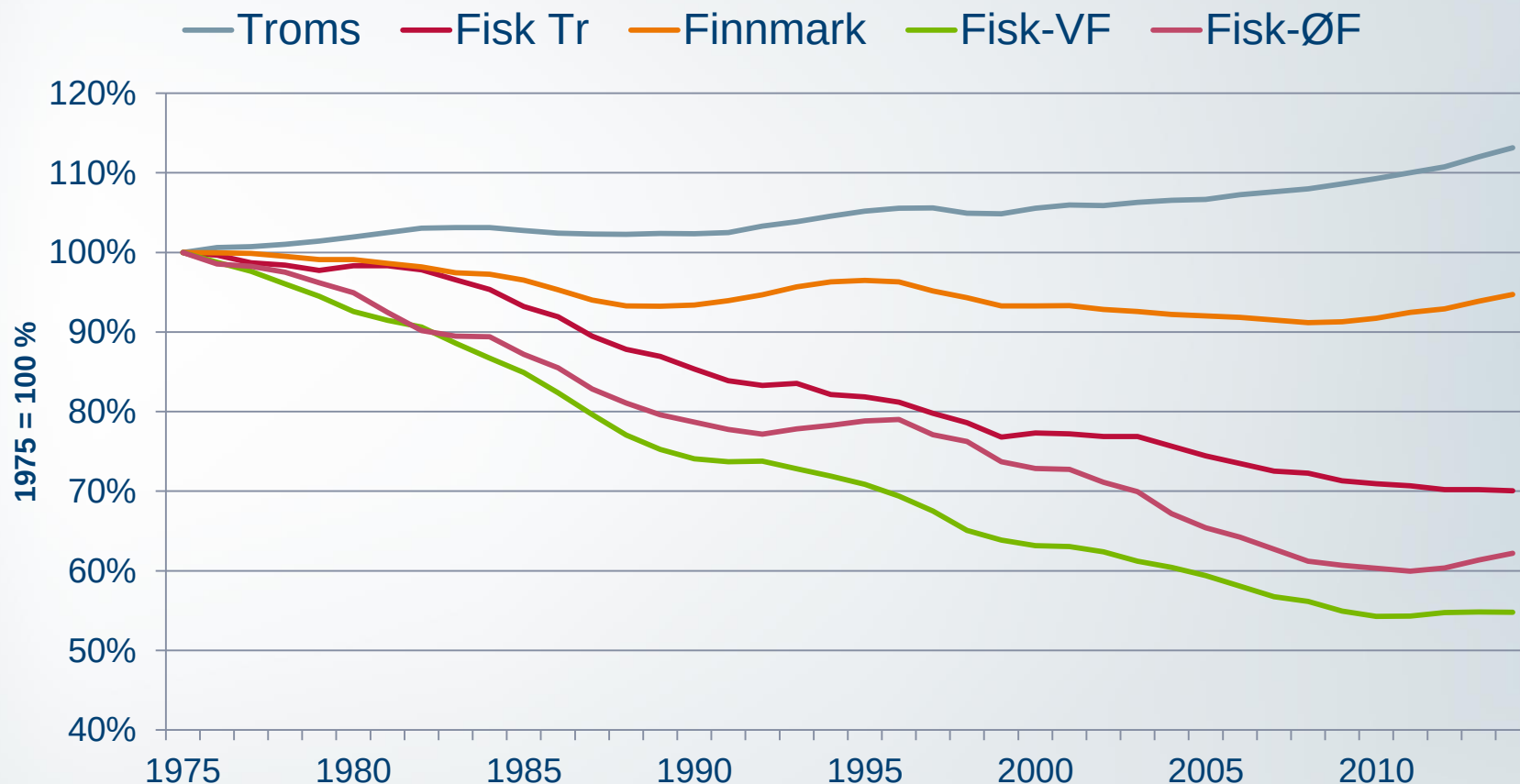
Årsverk hvitfiskproduksjon

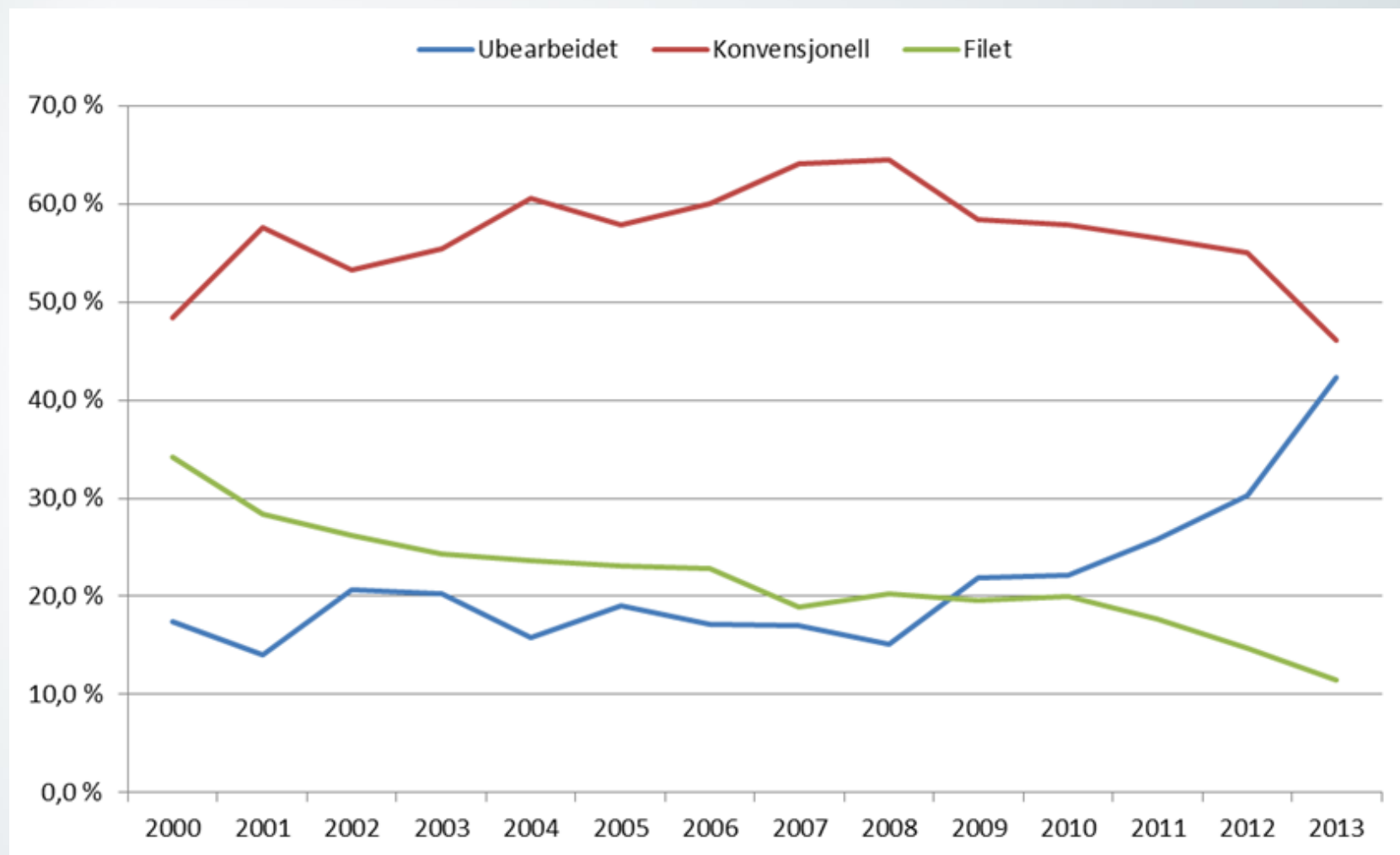
Årsverk i sjømatindustrien

Folketallsnedgang i fiskerikommuner

Utviklingstrekk i eksporten av torsk

Hva om vi fortsetter som før

- Villfisksektoren vil i løpet av et par tiår miste mye av sin sysselsetting, posisjon og status på kysten
 - En sterkt redusert landindustri med svekket mulighet for verdiskaping
 - «Kvotebaroner» som handler med «fellesskapets ressurser»
 - Det mest mobile driftsmiddelet har ansvar for bosetting?
 - Ottesen, Olsen, Kristoffersen, Nilsen og Brochmann
 - Kvoter kan ikke legges igjen på kaikanten, de må eies av aktive fiskere
 - Fiskeriindustrien avstengt fra å eie fartøy
 - Dominert av utenlandsk arbeidskraft
 - Basert på direkteeksport av råstoff

En ny samfunnskontrakt?

- Den nordiske modellen slipper fiskerisamfunnene ikke unna!
- Alternative sysselsettingsmuligheter – Nordområdestrategi?
- Økt verdiskapning i sjømatindustrien
 - Oppdraget til Tveteråsutvalget

Bedre tilrettelegging for verdiskapning i landindustrien

- Større kontinuitet i råstofftilførsel
 - Liberalisere?
 - Tillate at industrien eier fartøy
 - Bruke prismekanismen
 - Regulere?
 - Periodisere eller regionalisere
- Bedre kvalitet
 - Liberalisere?
 - Fri prisdannelse
 - Regulere?
 - Ansvar på fiskesalgslagene
 - Prioritere krokfanget fisk og levende landinger i reguleringene

Sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur

- Kvoteavsetninger
 - Torsk og kongekrabbe
 - Ikke uten kontroverser som i all annen fordelingspolitikk
 - 6 meter grensen
- Fjordlinjer
 - Heller ikke populært og må gå seg til
- Hovedproblemet er at aktiviteten mange steder er for lav for fiskemottak
 - Antall og alder et problem som er vanskelig endre

Takk for meg